

Posudek oponenta

Zdeněk Beroun, JUDr. Jiří Branžovský. Politický portrét novodobého českého nacionalisty, Disertační práce FHS UK, Praha 2022. 236 str.

Předkládaná disertační práce je výsledkem dlouholetého studia a zájmu o dějiny českého fašismu a jeho předních osobností. Autor využil pro tento svůj projekt téměř maximální dobu studia, dá se tedy předpokládat, že text sám vznikl v průběhu několika let a je výsledkem promyšlení zralého člověka a historika.

Osobnost Jiřího Branžovského si jistě zaslouží samostatné pojednání, zaslouží si vystoupit ze skupiny českých fašistů, zaslouží si osobité promyšlení. Autor se na ně dobře připravil studiem literatury, která sice není vyčerpávající, ale je dostačující, i pramenů. Měl k dispozici i unikátní dokumenty, které dosud uchovává Branžovského rodina, ať už se jedná o korespondenci, deníky, či podrobné účetnictví. Zároveň je však vidět, že celý tento heuristický soubor má své limity. V některých pasážích disertace je zřejmé, že autor podléhá dikci pramenů, a to jak po stylistické stránce, tak interpretační. Považuji za vážný nedostatek, že disertace oproti standardům není opatřena podrobným kritickým rozbohem používaných pramenů a literatury.

Autor v úvodu práce nastiňuje svůj přístup k tématu a jeho zpracování, těžiště je logicky v chronologickém sledování Branžovského životních osudů. Osobně se domnívám, že disertační práce by snesla ambicióznější přístup, a sice sledovat Branžovského jako reprezentanta určité skupiny, ev. zamýšlet se hlouběji nad jeho ideovým hledáním, zráním či tápáním, nad motivacemi. Zkrátka klást tématu i sofistikovanější otázky, byť by se někdy pohybovaly na hraně spekulací. Je jistě záslužným činem zmapovat, popsat Branžovského životní osudy, ale hlubší vhled do jeho rozhodování a zvolených strategií by byl textu ku prospěchu. Společensky a organizačně zběhlý právník jako on mohl přece volit různé cesty životní seberealizace, stát se profesionálním českým fašistou nebylo za první čs. republiky výsledkem nezbytné společenské determinace.

Velkou část textu tvoří přínosné studie, pojednávající o dějinách hnutí Červenobílých a o Národní obci fašistické více, než o samotném Jiřím Branžovském. Mám dojem, že v těchto pasážích, které jsou páteří textu, a opírají se o rozbor především publikovaných dokumentů z výše uvedeného hnutí, resp. politické strany, se Branžovský téměř nevyskytuje. Můžeme si ale myslet, že takto se prezentoval a uvažoval i on. Jiné to je u podrobného popisu i rozboru knihy, která je připsána Gajdovi, ale u které kol. Beroun dovozuje, že reálně ji psal Branžovský, a sice práce Stavovská demokracie národního státu. Ani zde však nemáme možnost sledovat, jak k takovým postojům autor dospěl. Autor se pokouší na různých místech textu naznačit genezi a ukotvení této politické entity, ne vždy se mu to

však daří bez výhrad. Červenobílí jsou definováni jako vzdělaní intelektuálové, nespokojená nacionalistická elita, fašisté jako následovníci radikálně pokrokového proudu přelomu století atd.

Podle mého názoru klíčovou otázkou je to, proč tito vzdělaní intelektuálové a elita a následovníci radikálně pokrokového proudu neinklinovali k národní demokracii jako organizační jednotce, proč ani skupina kolem Národní myšlenky pro ně nebyla vhodná, a co tedy činí ten podstatný rozdíl, co motivuje jejich „jinou“ volbu, a především – co vede JUDr. Jiřího Branžovského k této volbě, k této životní a ideové cestě.

A zde přichází čas na úvahy o Branžovského zázemí, vlivech, které na něj působily. Z textu se totiž nedozvíme téměř nic o tom, jakého politického smýšlení byli jeho rodiče, koho otec volil před válkou a i s matkou po ní. Je zřejmé, že rodiče mu přáli úspěch, ale souzněli s ním? V jakém prostředí z hlediska ideového vyrůstal? Jeho matka pocházela z nobilitované rodiny, otec – umělec dlouhodobě přijímal angažmá v německých divadlech v různých místech Evropy. Jaký vliv to mělo na Jiřího Branžovského? Jakého politického smýšlení byl jeho tchán Bozděch, ministerský úředník, který byl nejméně 15 let zásadní osobou v Branžovského životě, který mu a jeho rodině poskytl přístřeší a finančně jej všemožně podporoval. Kde se vzal u Branžovském vypjatý nacionalismus a fatální antisystémová nespokojenost? Mohl být úspěšným advokátem, ale zvolil si jinou cestu. Proč? Vždyť organizační a politické angažmá v extrémistické straně v podstatě vylučovalo seriózní právnícké působení a ohrožovalo rodinnou (nejen) ekonomickou situaci.

První světová válka do jeho života přinesla vojenskou zkušenost, opakovaně pak dobrovolně navlékal uniformu ke službě vlasti – při vzniku první republiky i na jejím konci. Imponovala mu armáda? Jaký vliv to mělo na jeho letitý vztah s Gajdou? Psal o něm jako o generálovi, kdežto Gajda jej oslovoval Branžo. Imponoval mu Gajda? Jaký k němu měl reálný vztah? Pragmatický? Čekal odměnu za své bezúplatné služby? Dočkal se poslaneckého mandátu. Od kdy si uvědomil, že Gajda stranu a lidi kolem sebe vysává? Až když se to dotklo i jeho příjmů? Branžovského cena pro stranu by se dala odezřít i z toho, že formálně proběhl pokus o jeho disciplinaci, který reálně skončil výjimkou, a sice že on z poslaneckého platu nemusel straně platit, protože pro ni a jejího vůdce dělal bezúplatnou právní službu.

Berounova práce si neklade mnoho přesahových otázek, nepředsevzala si to ani v úvodním vymezení. Bylo by však vhodné zamyslet se nadosobně nad tím, co znamenalo v Československu být fašistickým advokátem, nad příčinami i důsledky. Toto zamyšlení se povedlo autorovi jen částečně. I přesto však považuji jeho práci za přínosnou a doporučuji ji k obhajobě.

